

ARBETE PÅGÅR – SAMMANFATTNING

Uppföljning av den nationella strategin för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor - återrapportering av regleringsbrevsuppdrag

Jämställdhetsmyndigheten

Göteborg, januari 2018

Rapport 2020:1

Dnr: 2020/20 1.1

Har du frågor om denna publikation, kontakta:

Annika Olsson, chef Analys och Uppföljning

Telefon 072-084 32 57

INNEHÅLL

FÖRORD	4
1. EN FÖRSTA UPPFÖLJNING AV DEN NATIONELLA STRATEGIN FÖR ATT FÖREBYGGA OCH BEKÄMPA MÄNS VÅLD MOT KVINNOR	5
1.1. Strategins målsättningar och utgångspunkter	6
2. KARTLÄGGNING OCH ANALYS AV ÅTGÄRDER 2017-2019.....	8
2.1. Resultat av kartläggningen.....	8
2.1.1. Utgångspunkterna i relation till åtgärderna	11
2.1.2. Åtgärder 2015-2017 i relation till åtgärder 2007-2010.....	15
3. GENOMGÅNG OCH PRESENTATION AV INDIKATORER	18
3.1. Resultat – indikatorer	19
3.1.1. Vilka områden berör indikatorerna?.....	22
3.1.2. Vad säger statistiken?.....	22
4. BARNRÄTTSLIG ANALYS AV STRATEGIN	25
4.1. Resultat barnrättslig analys.....	26
5. UTVECKLINGSOMRÅDEN	29
5.1. Åtgärders resultat.....	29
5.2. Indikatorer.....	29
6. SAMMANFATTANDE RESULTAT OCH SLUTSATSER	30
6.1.1. Resultat och slutsatser rörande åtgärder:.....	30
6.1.2. Resultat slutsatser rörande indikatorer	31
6.1.3. Resultat och slutsatser av barnrättsanalysen.....	32

FÖRORD

I enlighet med Jämställdhetsmyndighetens regleringsbrev avseende 2018 respektive 2019, ska myndigheten senast den 31 januari 2020 rapportera en första uppföljning av den nationella strategin för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor. Jämställdhetsmyndigheten har tidigare presenterat ett sammanhållet system för uppföljning och analys av jämställdhetspolitiken (*System för uppföljning och analys av jämställdhetspolitiken* 2018). Att följa och analysera utvecklingen mot de jämställdhetspolitiska målen är ett av Jämställdhetsmyndighetens grunduppdrag och det är ett pågående arbete.

I denna rapport "*Arbete pågår*" redovisas en första samlad uppföljning av arbetet med den nationella strategin för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor i Sverige. Det är en gedigen grund som nu har lagts för att kunna följa upp och analysera utvecklingen inom ramen för det jämställdhetspolitiska delmålet om att mäns våld mot kvinnor ska upphöra. Ett första urval av indikatorer har tagits fram för uppföljningen, det vill säga, hur och vad ska vi mäta och vad säger indikatorerna i dagsläget? Vidare har omkring 200 politiska åtgärder identifierats som har bäring på strategin och dess åtgärdsprogram. Vi börjar nu på "år noll" i tideräkningen för uppföljningen av den nationella strategin.

Rapporten innehåller, utöver en kartläggning av åtgärder relaterade till strategin och strategins åtgärdsprogram, och en presentation av ett första urval indikatorer för att följa arbetet, också en barnrättslig analys av strategin. Vår förhoppning är att denna uppföljning ska bidra till en effektiv och träffsäker jämställdhetspolitik som tydligt styr mot att uppnå det jämställdhetspolitiska delmålet om att mäns våld mot kvinnor ska upphöra.

Jag vill å myndighetens vägnar särskilt tacka Socialstyrelsen och alla andra aktörer som bidragit till denna rapport. Denna samverkan är av avgörande betydelse för arbetet.

Lena Ag

Generaldirektör för Jämställdhetsmyndigheten

Göteborg januari 2020

1. EN FÖRSTA UPPFÖLJNING AV DEN NATIONELLA STRATEGIN FÖR ATT FÖREBYGGA OCH BEKÄMPA MÄNS VÅLD MOT KVINNOR

I Jämställdhetsmyndighetens förordning med instruktion framgår att myndigheten ska följa och analysera utvecklingen mot de jämställdhetspolitiska målen (2017:937 3 §). I enlighet med regleringsbrevet för Jämställdhetsmyndigheten avseende 2018 respektive 2019 ska myndigheten senast den 31 januari 2020 rapportera en första uppföljning av den nationella strategin för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor. Uppföljningen av det sjätte jämställdhetspolitiska delmålet ska utgå från målsättningarna i den nationella strategin samt Europarådets konvention om förebyggande och bekämpning av våld mot kvinnor och våld i hemmet, den så kallade Istanbulkonventionen. I uppföljningen ska även Myndigheten för delaktighets rapport om Mäns våld mot kvinnor med funktionsnedsättning (2017:29) beaktas.

Denna första uppföljning av den nationella strategin för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor består av tre delar:

1. En kartläggning och analys av åtgärder som kan relateras till strategin och strategins åtgärdsprogram
2. En presentation av ett första urval indikatorer för att följa arbetet med strategin samt vad de i dagsläget visar
3. En barnrättslig analys av strategin

Vi har valt att kalla uppföljningen för *Arbete pågår* för att understryka just detta, men också för att uppföljningen synliggör inom vilka områden arbete pågår, vilka aktörer som är involverade och vilka målgrupper som främst är berörda. Att arbete kvarstår är måhända en självklarhet, men uppföljningen synliggör även detta. I denna sammanfattning redovisas de centrala resultaten och slutsatserna.

För en utvidgad och fördjupad redogörelse och analys av vilka åtgärder som omfattas, vilka indikatorer som är aktuella och varför, vad datan visar samt vad den barnrättsliga analysen grundar sig på hänvisas till de tre delrapporterna: 1) Arbete pågår – åtgärder 2017-2019; 2) Arbete pågår – indikatorer 3) Arbete pågår – en barnrättslig analys.

1.1. STRATEGINS MÅLSÄTTNINGAR OCH UTGÅNGSPUNKTER

I Regeringens skrivelse Makt, mål och myndighet presenterades den nationella strategin för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor som började gälla den 1 januari 2017. Strategin betonar särskilt förebyggande insatser och pågår fram till och med 2026 (Skr. 2016/17:10).

Strategin ska fullt ut motsvara det sjätte jämställdhetspolitiska delmålet. Tillämpningsområdet är således samtliga former av fysiskt, psykiskt och sexuell våld samt hot om våld mot kvinnor och flickor. Detta inkluderar hedersrelaterat våld och förtryck som kan ta sig uttryck i form av könsstympning och tvångsäktenskap. Vidare omfattar strategin, tillika delmålet, prostitution och människohandel för sexuella ändamål liksom kommersialisering och exploatering av kvinnokroppen i reklam, medier och pornografi i syfte att reproducera föreställningar om kvinnors underordning. Strategin riktar sig mot sådant våld som kvinnor och flickor utsätts för oproportionerligt, på grund av sitt kön eller som har särskilt svåra konsekvenser för kvinnor och flickor (Skr. 2016/17:10).

Insatser inom ramen för strategin ska också syfta till att motverka mäns och pojkars utsatthet för våld när det kommer till våld i nära relationer, inkluderat hedersrelaterat våld och förtryck, sexualbrott samt prostitution och människohandel för sexuella ändamål (Skr. 2016/17:10). Strategin understryker också att olika målgruppers särskilda situation bör beaktas, exempelvis våldsutsatta kvinnor och flickor som är i särskilt sårbara situationer på grund av; ålder, missbruk, funktionsnedsättning, sexuell läggning, könsidentitet eller könsuttryck, samt utländsk bakgrund och närståendes värderingar kring självbestämmanderätt över sexualitet och relationer.

Det har också understrukits att den nationella strategin mot mäns våld mot kvinnor i stort överensstämmer med tillämpningsområdet för den s.k.

Istanbulkonventionen¹. Istanbulkonventionen omfattar våld mot kvinnor oberoende av gärningspersonens kön samt våld inom familjen eller i hemmiljön, eller mellan makar och partner eller före detta makar eller partners oavsett till exempel kön, sexuell läggning eller könsidentitet, vilket också är strategins tillämpningsområde.

¹ Europarådets konvention om förebyggande och bekämpning av våld mot kvinnor och våld i hemmet (2011),

Strategin har fyra politiska målsättningar och nio utgångspunkter som ska vara vägledande i arbetet att uppnå målsättningarna. Målsättningarna beskrivs i strategin som delvis överlappande samt ömsesidigt beroende.

De fyra målsättningarna är (Skr. 2016/17:10):

- Ett utökat och verkningsfullt förebyggande arbete mot våld
- Förbättrad upptäckt av våld och starkare skydd och stöd för våldsutsatta kvinnor och barn
- Effektivare brottsbekämpning samt
- Förbättrad kunskap och metodutveckling

De nio utgångspunkterna är:

1. Våld ska förebyggas med fokus på våldsutövare och maskulinitetsnormer
2. Större uppmärksamhet på flickors och unga kvinnors utsatthet för våld
3. Flera livssituationer och omständigheter kan innebära särskild sårbarhet
4. Funktionshinderperspektiv
5. Hedersnormer bland närstående
6. Barnets rätt och barnets bästa
7. Hbtq-personers rättigheter
8. Förbättrad samverkan och styrning
9. Kunskapsbaserat arbete

Både utgångspunkterna och målsättningarna ska genomsyra arbetet med att genomföra strategin.

2. KARTLÄGGNING OCH ANALYS AV ÅTGÄRDER 2017-2019

Den första delen av uppföljningen, redovisad i delrapport 1, är baserad på en kartläggning och analys av de åtgärder som regeringen initierat mellan åren 2017-2019 och som kan relateras till den nationella strategin för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor. En mindre del av de åtgärder som initierades innan strategin omfattas också mot bakgrund av att de ingår i strategins åtgärdsprogram 2017-2020 och har tydlig bäring på åtgärder initierade efter 2017.

Materialinsamling har skett genom systematisk genomsökning av regleringsbrev, särskilda regeringsuppdrag, överenskommelser samt statliga utredningar. Vi har även spårat propositioner och lagändringar genom att följa pågående uppdrag.

I kartläggningen läggs tyngdpunkten på vilka typer av åtgärder som regeringen givit uppdrag om eller ingått överenskommelser om, samt hur de relaterar till den tioåriga strategins målområden och utgångspunkter. Det åtgärdsprogram som är en del av strategin fyller också en central funktion i hur vi analyserat (för en överblick över åtgärdsprogrammet hänvisas till den nationella strategin). Kartläggningen innehåller även jämförelser med den uppföljning som Brå gjorde 2010 utifrån 2007 års nationella handlingsplan: Mäns våld mot kvinnor, hedersrelaterat våld och förtryck samt våld i samkönade relationer- en första uppföljning av regeringens handlingsplan, (2010:4).

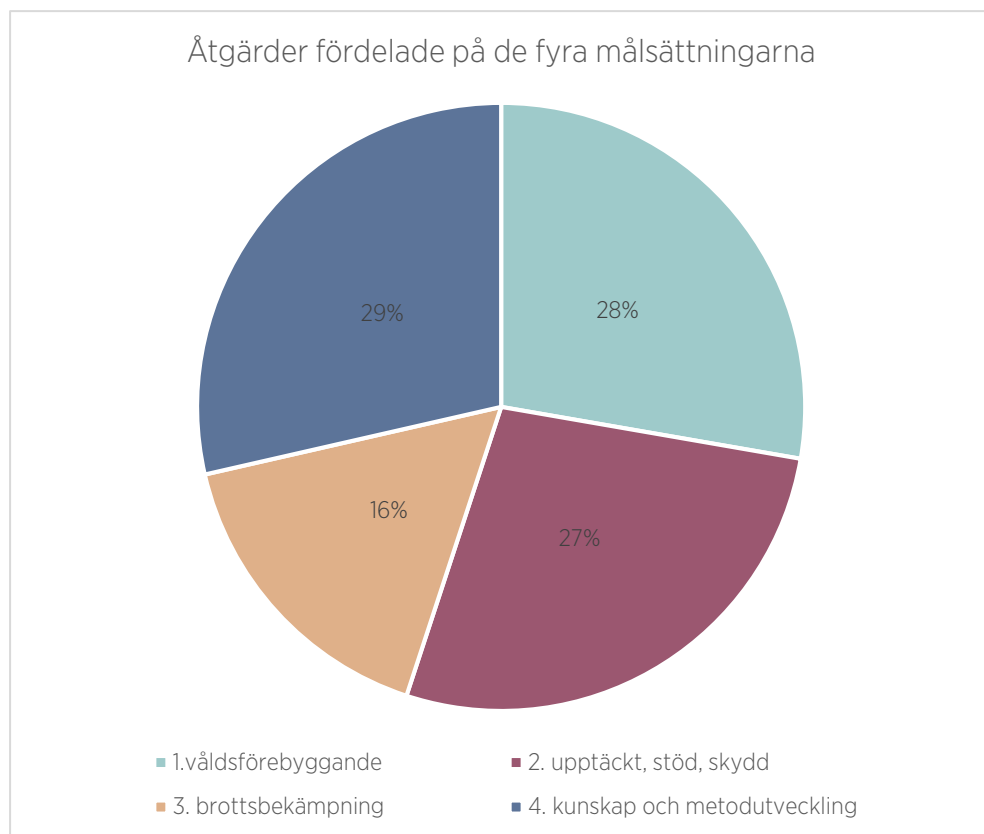
2.1. RESULTAT AV KARTLÄGGNINGEN

Kartläggningen har identifierat över 200 åtgärder som relaterar till den nationella strategin, Istanbulkonventionen och det sjätte jämställdhetspolitiska delmålet. En förteckning över åtgärderna återfinns som bilaga till delrapport 1.

Åtgärderna är av olika karaktär och involverar direkt 42 myndigheter, SKR och ett antal utredningar. Åtgärdernas karaktär är också av sådan art att även andra aktörer kan vara involverade.

- Vissa åtgärder kan gälla att ta fram stödande metoder, kunskap och material, eller direkt stödja andra aktörer i deras arbete för att uppnå strategins målsättningar. Här återfinns exempelvis våldsförebyggande arbete, samverkan, informationsinsatser, utbildningsinsatser av olika slag.
- Andra åtgärder är direkta och syftar till att lösa ett specifikt problem eller förändra en specifik verksamhet, yrkesutövning eller lag. Här återfinns exempelvis åtgärder som syftar till att ge stöd till våldsutsatta, upptäcka våld, eller att förhindra att våld upprepas.
- En tredje grupp utgörs av åtgärder där olika aspekter från nationella strategin ska integreras eller konkretiseras. Här återfinns exempelvis handlingsplaner, kunskapssammanställningar och utredningar.

Mot bakgrund av att strategin innehåller fyra målsättningar är det intressant att ta reda på hur åtgärderna fördelar sig mellan dessa. Hur ser det då ut om vi fördelar åtgärderna mellan de fyra målsättningarna?

När det gäller fördelning av uppdrag mellan målsättningarna ser vi att åtgärderna fördelar sig relativt jämt mellan;

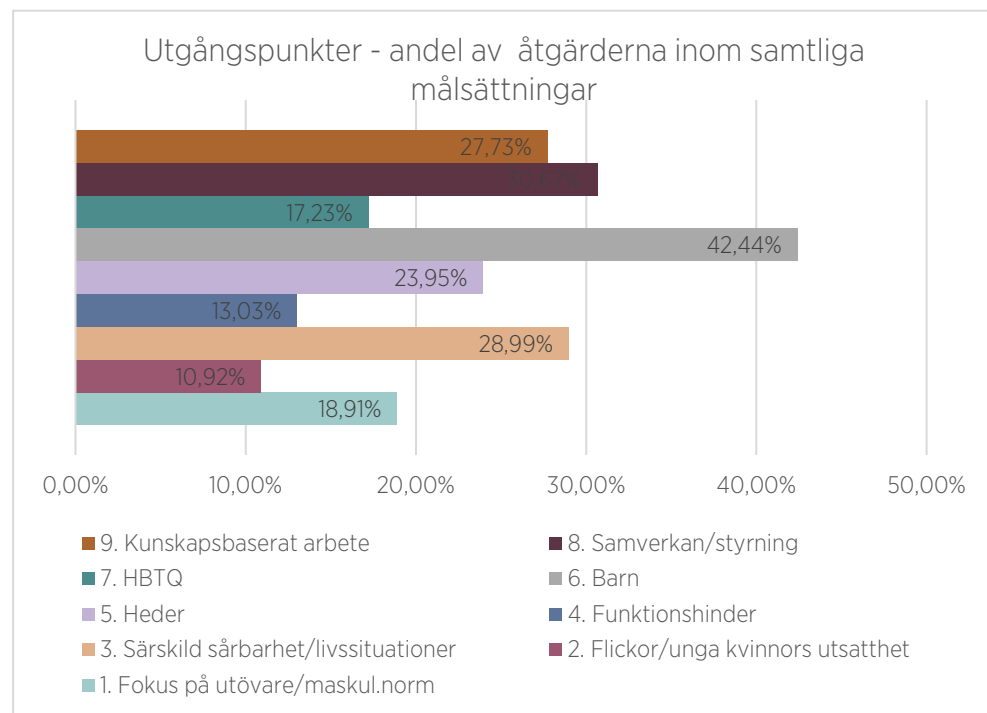
- Målsättning 1, våldsförebyggande arbete (28%). Här återfinns bl.a. uppdrag som syftar till trygghetsskapande i det offentliga rummet, både genom insatser som kameraövervakning och polisiär närvaro, men också våldsförebyggande arbete kring normer som rör maskulinitet, våld, heder, sexualitet, sexuella trakasserier, kön. MUCF, SKR, Skolverket, Jämställdhetsmyndigheten och länsstyrelserna är några av aktörerna som arbetar med åtgärder som rör detta. Även åtgärder riktade mot våldsutövare, det kan handla om insatser till våldsutövande män, återfallsförebyggande åtgärder och brottsförebyggande åtgärder, omfattas liksom åtgärder som elektronisk övervakning/ fotboja.
- Målsättning 2, förbättrad upptäckt, och stärkt stöd och skydd (27%). Här återfinns bl.a. stöd till lokala kvinnojourer och uppdrag där Försäkringskassan, Arbetsförmedlingen, Migrationsverket, Socialstyrelsen och Jämställdhetsmyndigheten samverkar för att utveckla verksamheterna så att våld upptäcks. Här ingår även SKR:s satsning på att upptäcka våld, samt andra särskilda satsningar för att stärka kompetensen och stödet kring hedersrelaterat våld och förtryck och prostitution och människohandel samt fortsatt utveckling av kunskapsstöd om prostitution riktat mot hälso- och sjukvården samt socialtjänsten. Berörda aktörer här är bl.a. Nationellt kompetensteam mot hedersrelaterat våld och förtryck samt Nationellt metodstödsteam mot prostitution och människohandel för sexuella ändamål.
- Målsättning 4, förbättrad kunskap och metodutveckling (29 %). Här återfinns bl.a. uppdrag som syftar till förbättrad kunskap när det gäller verkningsfullt våldsförebyggande arbete, behandling av våldsutövare samt metodutveckling och stöd att tillämpa i arbetet med våldsutsatta samt våldsutövare, bl.a. kring standardiserade bedömningsmetoder i hälso- och sjukvårdens arbete. Därtill ingår utbildning till olika yrkesgrupper. Även riskbedömningar i utredningar om vårdnad, boende och umgänge omfattas. Berörda myndigheter och aktörer är bl.a. Socialstyrelsen, NCK, Uppsala universitet, MfoF, SKR, länsstyrelserna och Jämställdhetsmyndigheten.

Kunskap och metodutveckling har dock fler åtgärder och är den kategori som innehåller flest åtgärder totalt. Resultaten visar därtill att en betydande del av de våldsförebyggande åtgärderna samt de åtgärder som syftar till förbättrad upptäckt, stöd och skydd innehåller kunskaps- och metodutveckling. Det vill säga, även inom andra åtgärder är kategorin kunskaps- och metodutveckling återkommande.

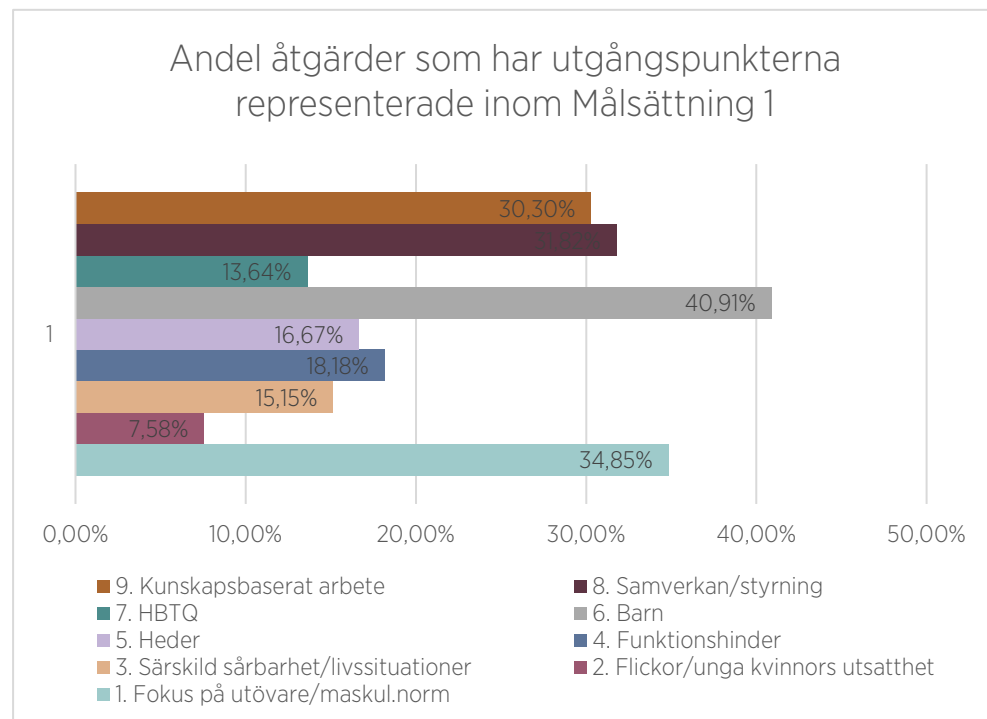
Strategins tredje målsättning tar sikte på en effektivare bekämpning av brott som rör mäns våld mot kvinnor. Endast 16 % av de över 200 åtgärderna återfinns inom denna målsättning. Här återfinns åtgärder som främst involverar de aktörer som normalt verkar inom området: Polismyndigheten, Åklagarmyndigheten, Brottsförebyggande rådet och Brottsoffermyndigheten. Både kunskapsunderlag och praktiskt utvecklingsarbete såväl när det gäller förbrytare som brottsoffer finns representerat liksom samverkan mellan rättsväsendets aktörer. Här finns även åtgärder i form av utredningar av eller främjande verksamhet när det gäller stöd till brottsoffer utsatta för sexualbrott och hedersrelaterade brott, stöd till barn som bevittnat våld samt stöd till HBTQ-personer. Dessutom återfinns åtgärder, för stöd till både målsägande och vittnen, när det gäller att motverka tystnadskulturen.

Även här inkluderas kunskaps och metodutveckling i en dryg tredjedel av åtgärderna.

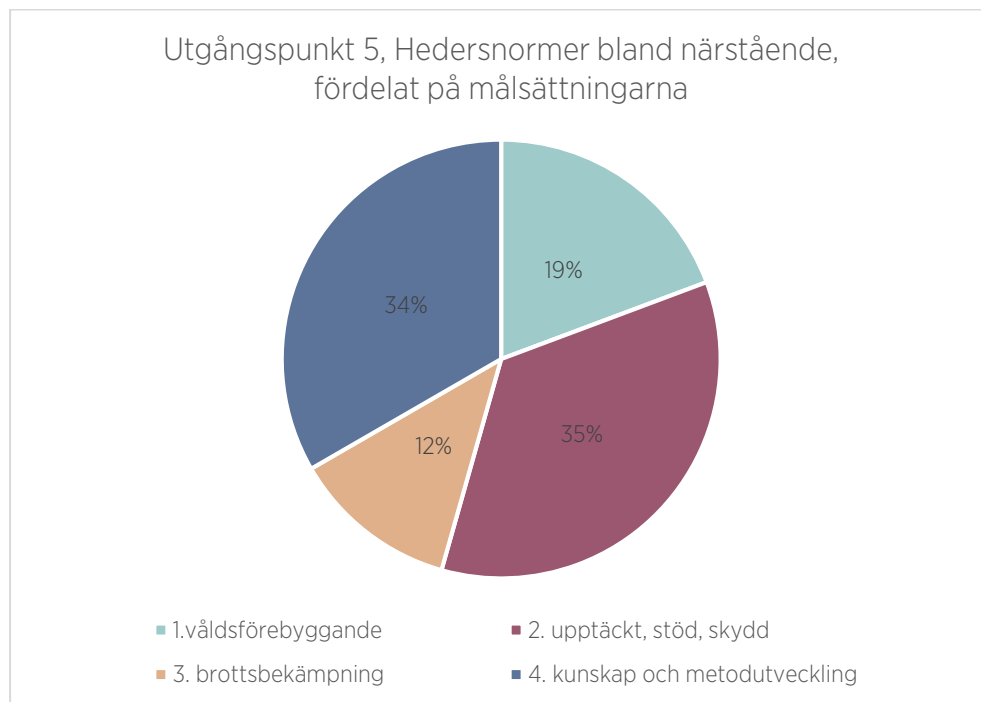
2.1.1. Utgångspunkterna i relation till åtgärderna

Mot bakgrund av att strategin innehåller nio utgångspunkter är det även intressant att analysera om dessa återfinns inom åtgärderna och hur de fördelar sig mellan målsättningarna. Sammanfattningsvis visar kartläggningen att samtliga nio utgångspunkter finns representerade, men i olika grad, under de fyra målsättningar. Vid en jämförelse mellan utgångspunkterna finner vi att den utgångspunkt som behandlar ”Barnets rätt och barnets bästa” är den mest förekommande med drygt 40 %. Utgångspunkten ”Större uppmärksamhet på flickors och unga kvinnors utsatthet för våld” som i strategin lyfts som den mest utsatta brottsoffergruppen, är dock minst förekommande (11 %) och saknas inom målsättningen som berör effektivare brottsbekämpning.

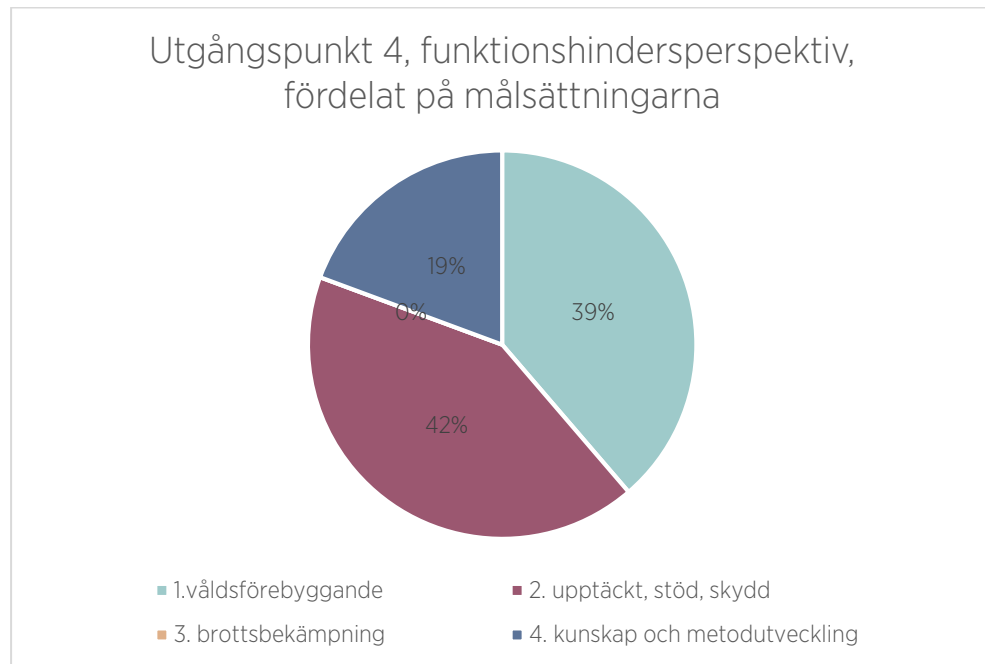

Under målsättning 1, som fokuserar förebyggande arbete, är två av de viktigaste utgångspunkterna i strategin fokus på maskulinitet samt våldsutövande män. Inom det våldsförebyggande arbetet inkluderas utgångspunkten med våldsutövare och maskulinitet i nästan 40% av åtgärderna. Utgångspunkterna som behandlar ”HBTQ personers rättigheter” förekommer i 15 procent av de våldsförebyggande åtgärderna.

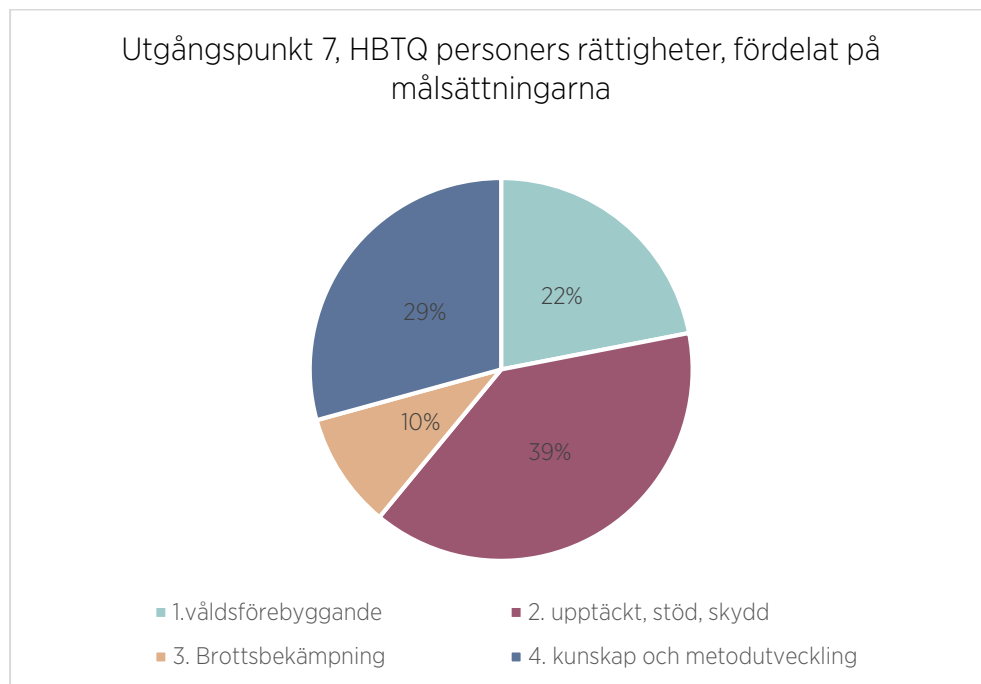

Vad gäller utgångspunkten som berör normer kring heder visar kartläggningen att den förekommer inom samtliga målsättningar i strategin. Det kan vara allt från att ordet nämns i en uppdragstext som ett av flera perspektiv eller att en insats har fullt fokus på området. Kunskapsutveckling på hedersområdet är ett önskemål i strategin och andelen uppdrag in denna kategori är stor (28%). I relation till andra utgångspunkter är hedersperspektivet i högre grad närvarande i insatser för brottsbekämpning.

När det gäller målsättning 2 ligger Nationellt kompetensteam mot hedersrelaterat våld och förtryck här likväl som Jämställdhetsmyndighetens uppdrag och överenskommelser med SKL/SKR som relaterar till normer kring heder. Här återfinns även Länsstyrelsernas regionala uppdrag med samverkan och kompetensstöd till regionala och lokala aktörer samt utveckling av kommungemensamma insatser, exempelvis skyddat boende för våldsutsatta personer med särskilda behov på grund av hedersnormer bland närstående. Även om lägst andel åtgärder med hedersperspektiv förekommer inom brottsbekämpning finns uppdrag med Hedersbrottsutredningen, Utredningen om starkare skydd mot barnäktenskap, tvångsäktenskap och brott med hedersmotiv, samt arbete med brottsoffer ur hedersperspektiv.

Vad gäller utgångspunkten funktionshindersperspektiv visar kartläggningen att den förekommer inom målsättning 1,2 och 4, men saknas inom målsättning 3. Det kan vara allt från att ordet nämns i en uppdragstext till att insatser med ett tydligt funktionsperspektiv beskrivs. Framförallt är perspektivet närvarande inom målsättning 2 med upptäckt stöd och skydd. Ett exempel är åtgärden om att inrätta ett nationellt kunskapscentrum om ensamkommande barn och unga där arbetet ska genomföras utifrån ett barnrätts-, ungdoms-, jämställdhets- och ett funktionshindersperspektiv. Även Handlingsplanen mot prostitution och människohandel, jämställdhetsmyndighetens uppföljningar av de jämställdhetspolitiska delmålen, Länsstyrelsernas uppdrag med föräldraskapsstöd samt överenskommelser med SKR innehåller funktionshindersperspektiv. Det är också viktigt att påminna om att andelen åtgärder med funktionshindersperspektiv totalt sett är låg i jämförelse med övriga utgångspunkter.

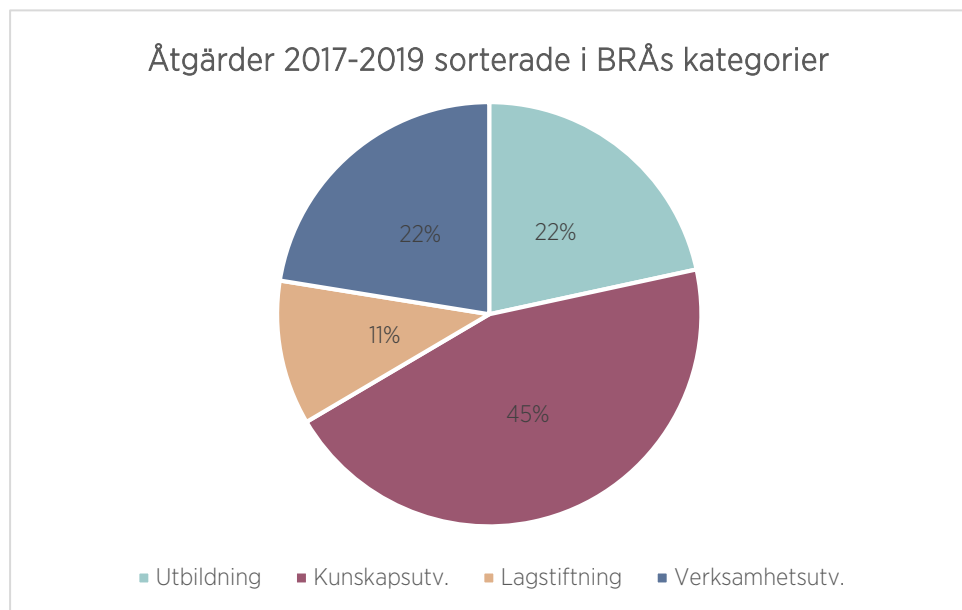
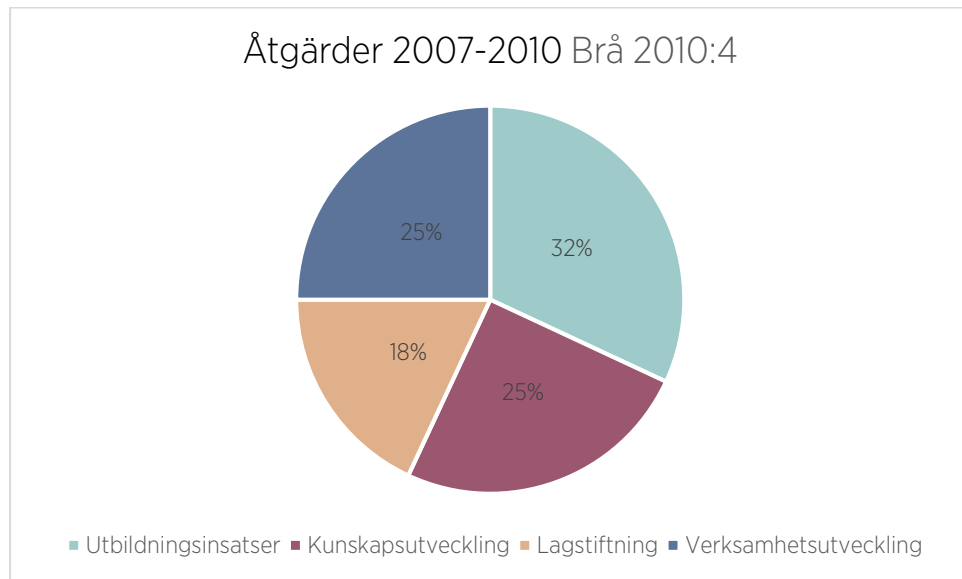
Vad gäller utgångspunkt HBTQ-personers rättigheter visar en kvantitativ genomgång att HBTQ-personers rättigheter eller HBTQ-perspektiv förekommer främst inom målsättning 2 när det gäller upptäckt stöd, skydd samt i form av brottsoffer under målsättning 3 och 4. HBTQ personers rättigheter aktualiseras även i Migrationsverkets arbete med asylsökande.

2.1.2. Åtgärder 2015-2017 i relation till åtgärder 2007-2010

I Brås uppföljning från 2010 av 2007 års handlingsplan delas de 56 åtgärder Brå identifierat in i fyra kategorier;

- Utbildning
- Verksamhetsutveckling
- Kunskapsutveckling och
- Lagstiftning

I ett försök till jämförelse har vi valt att försöka dela in de drygt 200 åtgärder vi funnit i de kategorier som BRÅ använde. Metodologiskt är det komplicerat och det är inte möjligt att dra några större eller djupgående slutsatser kring utveckling, men komparationen säger någonting om vad som hänt under perioden.

När vi har sorterat de drygt 200 åtgärder vi funnit i vår kartläggning enligt Brås kategorier finner vi att kunskapsutveckling tillsammans med utbildning utgör en majoritet av åtgärderna, totalt 67 % att jämföra med Brås totalt 57 %. Till skillnad från 2010 utgör dock kunskapsutveckling idag en större kategori än utbildning. Även om det är osäkra resultat kan vi alltså konstatera en skillnad jämfört med de resultat som Brå kom fram till. Det fokus på kunskaps- och metodutveckling som Brås kartläggning visade och som Brå underströk som något positivt, är än starkare i dag.

Vad gäller verksamhetsutveckling befinner sig den kategorin på ungefär samma nivå som för 10 år sedan, medan en mindre andel åtgärder är lagstiftande (viktigt att notera är dock att det ej rör sig om färre till antal, men färre i relation till helheten). Även här ser vi med andra ord intressanta resultat även om de måste hanteras med försiktighet. En analys som tar fasta på åtgärdernas ekonomiska storlek skulle möjligtvis kunna visa helt andra resultat, likaså en analys som tar fasta på åtgärdernas omfattning i relation till andra faktorer.

3. GENOMGÅNG OCH PRESENTATION AV INDIKATORER

Den andra delen av uppföljningen, redovisad i delrapport 2, går igenom och presenterar ett första begränsat antal indikatorer som Jämställdhetsmyndigheten ska följa under strategiperioden.

Utgångspunkten för arbetet har varit det förslag på indikatorer som publicerades av Socialstyrelsen 2018, utifrån vilket Jämställdhetsmyndigheten arbetat vidare.² En central del av arbetet har varit att redogöra för de framtagna indikatorernas utformning samt deras datakällor. Dessutom presenteras statistiken från det senaste mättillfället innan 2017 och framåt. Vilka indikatorer som går att bryta ner utifrån funktionsnedsättning synliggörs i genomgången.

Jämställdhetsmyndigheten har inom ramen för arbetet samverkat med bland annat;

- Socialstyrelsen
- Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd (MFoF)
- Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor (MUCF)
- Arbetsförmedlingen
- Skolinspektionen
- Brottsförebyggande rådet (Brå)
- Stiftelsen Allmänna Barnhuset
- Kriminalvården
- Folkhälsomyndigheten
- Migrationsverket
- Polismyndigheten
- Åklagarmyndigheten
- Domstolsverket och
- Nationellt centrum för kvinnofrid (NCK)

Denna samverkan har varit av avgörande betydelse.

² Socialstyrelsen (2018a). *Förslag på indikatorer för uppföljning av den nationella strategin för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor – Slutredovisning av ett regeringsuppdrag: Deluppdrag 1*. Artikelnummer 2018-3-21.

3.1. RESULTAT – INDIKATORER

Socialstyrelsen föreslog i sin slutredovisning av sitt regeringsuppdrag 75 indikatorer för att följa upp strategins fyra målsättningar. En genomgång och analys av dessa har resulterat i att Jämställdhetsmyndigheten beslutat följa och att ta fram data kring 32 av dem till denna första uppföljning. Hur de fördelar sig under de olika målsättningarna samt vilka datakällor indikatorerna vilar på redovisas nedan.

Sex av dessa 32 går att sortera in under den första målsättningen: ett utökat och förebyggande arbete mot våld. Vilka de är och vilka datakällor de vilar på redovisas i tabellen nedan.

Ett utökat och verkningsfullt förebyggande arbete mot våld

Förebyggande arbete föräldrar

Andelen kvinnor som tillfrågats om våldsutsatthet i samband med besök vid mödrahälsovård (Graviditetsregistret/mödrahälsovård)

Förebyggande arbete i förskola och skola

Andel elever i årskurs 9 som svarar instämmande i att skolan arbetar aktivt för att motverka ”kränkande behandling” (Skolenkäten)

Andel elever i årskurs 9 som svarar instämmande i att ”i min skola pratar vi om jämställdhet mellan könen” (Skolenkäten)

Normer, attityder och värderingar hos unga.

Andel elever i årskurs 9 som uppger att de skulle använda våld om en annan elev kallade den för något dumt (Skolundersökningen om brott, SUB)

Andel elever i årskurs 9 som tycker att det inte är fel att använda våld för att få respekt (Skolundersökningen om brott, SUB)

Andel unga (16–25 år) som instämmer med stereotypa påståenden om jämställdhet och könsroller (Nationella ungdomsenkäten)

Fjorton av de 32 indikatorerna går att sortera in under den andra målsättningen: Förbättrad upptäckt av våld och starkare skydd och stöd för våldsutsatta kvinnor och barn. Vilka de är och vilka datakällor de vilar på redovisas i tabellen nedan.

Förbättrad upptäckt av våld och starkare skydd och stöd för våldsutsatta kvinnor och barn

Våldsutsatthet i befolkningen.

Andel individer utsatta för misshandel föregående kalenderår (Nationella trygghetsundersökningen, NTU)

Andel individer utsatta för hot föregående kalenderår (Nationella trygghetsundersökningen, NTU)

Andel individer utsatta för sexualbrott föregående kalenderår (Nationella trygghetsundersökningen, NTU)

Andel elever i årskurs 9 som uppger att de har blivit tafsade eller tagna på ett sexuellt sätt mot sin vilja, eller blivit tvingade till att göra något som de upplevde som sexuellt, under de senaste 12 månaderna (Skolundersökningen om brott, SUB)

Andel individer utsatta för fysiskt våld de senaste 12 månaderna (Nationella folkhälsoenkäten – Hälsa på lika villkor)

Andel individer utsatta för hot och hotelser om våld de senaste 12 månaderna (Nationella folkhälsoenkäten – Hälsa på lika villkor)

Dödligt våld.

Antal individer som avlidit till följd av dödligt våld per år (officiell statistik över konstaterade fall av dödligt våld)

Hedersrelaterat våld och förtryck.

Antal registrerade, befintliga och nyupptäckta, flickor och kvinnor som förekommer inom hälso- och sjukvården med en diagnoskod för könsstympning (Patientregistret, PAR, och Medicinska födelseregistret, MFR)

Skydd och stödinsatser till våldsutsatta och våldsutövare inom socialtjänsten.

Andel kommuner där socialtjänsten erbjuder stödsamtal med biståndsbeslut till våldsutövare (Socialstyrelsens öppna jämförelser)

Andel kommuner där socialtjänsten erbjuder skyddat boende med biståndsbeslut till våldsutsatta vuxna (Socialstyrelsens öppna jämförelser)

Andel kommuner där socialtjänsten har en aktuell skriftlig rutin för hur handläggaren ska säkra skolgången för barn i skyddat boende (Socialstyrelsens öppna jämförelser)

Andel kommuner där socialtjänstens verksamhetsområde våld i nära relationer har aktuella skriftliga överenskommelser om samverkan i enskilda ärenden med externa aktörer (Socialstyrelsens öppna jämförelser)

Andel kommuner där socialtjänsten verksamhetsområden har aktuella skriftliga rutiner vid indikation på att en vuxen utsatts för våld i nära relationer (Socialstyrelsens öppna jämförelser)

Orosanmälningar till socialtjänsten.

Andel pedagogisk personal i grundskolan som svarar instämmande på frågan om det finns tydliga rutiner om anmälningsskyldighet (Skolenkäten)

Tolv av de 32 indikatorer berör den tredje målsättningen: effektivare brottsbekämpning. Vilka de är och vilka datakällor de vilar på redovisas i tabellen nedan.

Effektivare brottsbekämpning

Kvalitet i rättsväsendets process.

Andel handlagda misshandelsbrott i nära relation som lett till personuppläring per år (personuppläringensprocenten)

Andel utredda misshandelsbrott i nära relation som lett till personuppläring per år (lagföringsprocenten)

Andel handlagda brott gällande grov kvinnofridskränkning som lett till personuppläring per år (personuppläringensprocenten)

Andel handlagda brott gällande kontakt för att träffa ett barn i sexuellt syfte (grooming) som lett till personuppläring per år (personuppläringensprocenten)

Andel handlagda brott gällande tvångsäktenskap och äktenskapstvång/vilseledande till tvångsäktenskapsresa som lett till personuppläring per år (personuppläringensprocenten)

Andel handlagda brott gällande könsstympning som lett till personuppläring per år (personuppläringensprocenten)

Andel handlagda koppleribrott som lett till personuppläring per år (personuppläringensprocenten)

Andel handlagda brott gällande människohandel för sexuella ändamål som lett till personuppläring per år (personuppläringensprocenten)

Kvalitet i rättsväsendets process avseende våldtäkt.

Andel handlagda våldtäktsbrott som lett till personuppläring per år (personuppläringensprocenten)

Andel utredda våldtäktsbrott som lett till personuppläring per år (lagföringsprocenten)

Motverka sex mot ersättning.

Andel handlagda brott gällande köp av sexuell tjänst som lett till personuppläring per år (personuppläringensprocenten)

Andel handlagda brott gällande köp av sexuell handling av barn som lett till personuppläring per år (personuppläringensprocenten)

De indikatorer som föreslogs under den fjärde målsättningen förbättrad kunskap och metodutveckling har myndigheten på grund av osäkerhet kring vad indikatorerna egentligen visar valt att inte följa. Detta innebär att denna målsättning i dagsläget saknar indikatorer och att det är prioriterat för Jämställdhetsmyndigheten att i samverkan med de aktörer som berörs utveckla detta område.

3.1.1. Vilka områden berör indikatorerna?

Vilka områden berör då de olika indikatorerna? Och vilken typ av kunskap ger de oss? De sex indikatorer som tagits fram i anslutning till den första målsättningen rör främst elevers uppfattningar om skolan samt normer och attityder bland unga. De fjorton indikatorer som tagits fram i anslutning till den andra målsättningen rör i stor utsträckning självrapporterad utsatthet för våld i undersökningar samt skydd och stödinsatser inom socialtjänsten. När det kommer till de tolv indikatorer som tagits fram gällande den tredje målsättningen motsvarar samtliga personupplärings- eller lagföringsprocenter.

Vilka områden saknas då? Vilken kunskap går i dagsläget inte att få fram? I dagsläget saknas bland annat

- Under målsättning 1, indikatorer avseende våldsförebyggande arbete riktat till föräldrar
- Under målsättning 2, indikatorer som bygger på uppskattningar av självrapporterad utsatthet i undersökningar för flera olika former av våld. Till exempel saknas sådana indikatorer avseende prostitution och människohandel för sexuella ändamål samt hedersrelaterat våld och förtryck specifikt.
- Under målsättning 3, indikatorer som möjliggör att handläggningstider, bemötande eller stöd till brottsoffren under rättsprocessen specifikt kan följas över tid. Samtliga indikatorer som tagits fram avseende den tredje målsättningen avser personupplärings- eller lagföringsprocenten gällande olika brott.
- Dessutom är det viktigt att notera att endast 3 av de 32 framtagna indikatorerna i dagsläget går att bryta ner utifrån funktionsnedsättning samt att påminna om att myndigheten valt att inte ta fram de indikatorer som föreslogs under målsättning 4. Detta på grund av osäkerhet kring indikatorerna.

3.1.2. Vad säger statistiken?

Och vad säger de 32 indikatorerna om läget idag? Mot bakgrund av att strategin började gälla 2017 går det inte att dra långtgående slutsatser gällande utvecklingar eller frånvaron av utvecklingar utifrån statistiken. Dessa slutsatser kräver en längre tidsperiod och fler mätillfällen. Med detta förbehåll vill vi ändå här lyfta några data (för en fullständig redogörelse se delrapport 2).

Sammanfattningsvis visar statistiken i relation till **våldsförebyggande arbete** att en stor andel elever i årskurs nio alltså inte upplever att skolan arbetar för att motverka kränkande behandling respektive att det i skolan talas om jämställdhet. Cirka en tiondel av pojkar i årskurs 9 tyckte inte, knappt ett år efter att strategin satte igång, att det var fel att använda våld för att få respekt och en ungefär lika stor andel menade att de skulle använda våld om en annan elev kallade dem för något dumt. Detta är högre än motsvarande siffror bland flickor i årskurs 9. Medan andelen flickor, 16–25 år, som instämmer i stereotypa påståenden om jämställdhet och könsroller minskade mellan 2015 och 2018 återfinns inte samma utveckling för pojkar i samma ålder i den nationella ungdomsenkäten.

Vad gäller statistiken som berör **upptäckt, stöd och skydd** visar den att kvinnor och flickor i större utsträckning än män och pojkar rapporterar utsatthet för sexuell våld. Det syns mellan 2015 och 2017 en ökning i andelen flickor i årskurs 9 som uppger att de blivit tafsade eller tagna på ett sexuellt sätt mot sin vilja eller tvingade till att göra något som de upplevde som sexuellt under de senaste 12 månaderna. Bland kvinnor, 16–84 år, har en ökad andel uppgett att de utsatts för sexualbrott under senare år. Antalet konstaterade fall av dödligt våld i parrelation mot kvinnor 2018 var mer än dubbelt så många jämfört med 2017. Vad gäller könsstympling var det 2018 totalt 6 144 kvinnor och flickor som någonsin fått en diagnoskod för könsstympling i Socialstyrelsens hälso- och sjukvårdsregister.

Gällande socialtjänstens arbete med skydd och stödinsatser går det att se förändringar samtidigt som nivåerna i en del fall är alltså låga. Andelen kommuner som har en aktuell skriftlig rutin för hur handläggare ska säkra skolgången för barn i skyddat boende ökade med 7 procentenheter under perioden men trots det var det endast 22 procent av kommunerna som hade en sådan rutin. Även vad gäller skriftliga rutiner vid indikation på att vuxen utsätts för våld i nära relation har andelen som uppger att rutin finns ökat mellan fyra och åtta procentenheter under de senaste tre åren beroende av vilket verksamhetsområde som beaktas. Inom verksamhetsområdena socialpsykiatri (47 procent), LSS-barn (46 procent), LSS-vuxen (46 procent) samt inom äldreomsorgen (44 procent) uppgav dock mindre än hälften av kommunerna vid det senaste mättillfället att det fanns sådana rutiner. Gällande aktuella skriftliga överenskommelser om samverkan mellan socialtjänstens verksamhetsområde mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer och externa aktörer har nivåerna varierat något under de senaste fyra åren men legat på en ungefär nivå runt 15–30 procent.

Utifrån en indikator som bygger på Skolenkäten framgår att andelen pedagogisk personal i grundskolan som anser att det finns tydliga rutiner gällande anmälningsskyldighet till socialnämnden för barn som far illa har legat strax över 80 procent såväl under mätperioden 2015/2016 som 2017/2018.

Vad gäller statistiken som berör **effektivare brottsbekämpning** går det för den övervägande majoriteten av brott som indikatorerna avser inte att utläsa någon förändring sedan 2016. För våldtäkt, inkl. grov, mot flicka 15–17 år har dock såväl personupplärings- som lagföringsprocenten ökat över de tre redovisningsåren. Mellan 2016 och 2017 ökade personuppläringsprocenten med 3 procentenheter och mellan 2017 och 2018 ökade den med 15 procentenheter.³ Gällande våldtäkt, inkl. grov, mot pojke under 15 år har såväl personupplärings- som lagföringsprocenten minskat över de tre redovisningsåren. Mellan 2016 och 2017 minskade personuppläringsprocenten med 4 procentenheter och mellan 2017 och 2018 minskade den med en procentenhet.⁴ Viktigt att beakta är dock att förekomsten av enskilda ärenden med många brott vissa år kan bidra till relativt stora årliga variationer i statistiken. Det behövs därmed ytterligare redovisningsår för att kunna uttala sig om eventuella trender.

³ Det bör dock noteras att personuppläringsprocenten var 11 procent 2015 och 21 procent 2014.

⁴ Det bör dock noteras att personuppläringsprocenten var 17 procent 2015 och 22 procent 2014.

4. BARNRÄTTSLIG ANALYS AV STRATEGIN

Delrapport 3 utgörs av en barnrättslig analys av strategin för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor. Mot bakgrund av

1. Att barnkonventionen blivit svensk lag
2. Att våld mot barn uppmärksammades som särskilt angeläget inför denna förändring av det juridiska svenska ramverket
3. Att barnrättsperspektivet är en av strategins utgångspunkter
4. Att Jämställdhetsmyndigheten har i uppdrag att analysera om det finns behov av att utveckla den praktiska tillämpningen av barnkonventionen inom sitt verksamhetsområde (Regleringsbrev 2019)⁵ har Jämställdhetsmyndigheten valt att göra denna särskilda fördjupning i denna första uppföljning

En barnrättslig analys tar sin utgångspunkt i barnkonventionen och de fakultativa protokoll som Sverige ratificerat. Rättigheterna i konventionen får med andra ord vägleda och utgöra fokus i analysen av strategin. Barnkonventionens fyra grundprinciper

- Artikel 2 om icke-diskriminering
- Artikel 3 om barnets bästa
- Artikel 6 om barnets rätt till liv och utveckling
- Artikel 12 om barnets rätt att göra sin röst hörd och få den beaktad

tillsammans med artiklar som handlar om barnets rätt till trygghet, skydd och stöd utgör grunden för analysen.⁶ Till stöd för tolkningen används även Barnrättskommitténs allmänna kommentarer och de protokoll som kommittén skrivit i granskningen av Sverige. Syftet är att belysa och problematisera hur strategin synliggör hur barn och unga på olika vis är berörda av mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer.

⁵ A2019/01892/JÄM

⁶ Det finns flera artiklar om skydd och stöd, bl.a. artikel 19 om barnets rätt till skydd från alla former av våld och artikel 39 om barnets rätt till rehabilitering.

4.1. RESULTAT BARNRÄTTSLIG ANALYS

I strategin anges att barnrättsperspektivet är en utgångspunkt. En barnrättslig analys av strategin visar dock att barnrättsperspektivet inte är explicit synligt i alla delar av strategin.

Strategin har ett genomgående genusperspektiv när det gäller våld mot barn, vilket även Barnrättskommittén betonar som viktigt. Såväl flickor som pojkar begränsas på olika sätt av stereotypa könsroller, vilket gör att det förebyggande arbetet kan behöva fokusera på olika risk- och skyddande faktorer. Strategins påpekande om att särskilt stärka flickors rätt till integritet och att utmana normer som inskränker flickors självbestämmande är mot denna bakgrund positiv. Det är dock inte lika tydligt i strategin att normer som är länkade till våld och föreställningar om maskulinitet även begränsar pojkars tillgång till viktiga rättigheter. Flickor och pojkar har samma rätt till skydd från våld liksom till stöd och rehabilitering.

Barns situation tydliggörs inte specifikt i alla former av våld. På senare tid, och särskilt i relation till barn och unga, har utsatthet på nätet uppmärksammats i allt högre utsträckning, vilket är något som behöver uppmärksammas i relation till strategin. Barn i människohandel kan också behövas uppmärksammas särskilt.

I strategin anges att den barnrättsliga utgångspunkten med principen om barnets bästa förutsätter barnets rätt att komma till tals och få sina synpunkter beaktade. Forskning visar dock att barn fortfarande inte får komma till tals i tillräcklig utsträckning, t.ex. när det gäller deras upplevelser av våld. I ett barnrättsligt perspektiv är det därför viktigt att understryka att även våldsutsatta barn ska skyddas i sin delaktighet, inte från delaktighet. Delaktighet och inflytande är centrala faktorer för att öka barnets känsla av sammanhang: att de ska känna sig inkluderade och utvecklas positivt, samt ge dem en större kontroll över sina egna liv.

Forskning visar att barn och unga med funktionsnedsättning löper 3-5 gånger högre risk att utsättas för någon form av våld än barn utan funktionsnedsättningar. Det gäller såväl barnmisshandel som mobbning, trakasserier och exploatering, inklusive utsatthet via nätet. Barnkonventionen understryker att barn med funktionsnedsättningar ska kunna förse med kommunikationsverktyg som underlättar och professionella kan behöva vara extra uppmärksamma på barnets sätt att kommunicera och beskriva våldet. Flickor och pojkar med funktionsnedsättningar har rätt till korrekt, tillgänglig och anpassad information om bland annat våld, men även om hur man utvecklar positiva relationer, hanterar specifika risker och bekämpar mobbning. Proaktiva ansträngningar måste göras för att säkerställa att dessa barn tillförsäkras sin rätt till skydd och stöd på samma sätt som andra barn.

I strategin anges att barn inte ska behandlas som bihang till en förälder utan som en rättighetsbärare och egen person. Barnets synpunkter på egen och andras utsatthet för våld anges kunna sammanfalla med, eller avvika från, synpunkter som föräldrar, syskon eller andra närstående ger uttryck för. I strategin påpekas att det finns ett mycket starkt samband mellan att som barn bevittna våld mot en förälder och att själv vara utsatt för (fysiskt) våld, samt att det är en sammansatt/komplex sak att beakta kvinnors och barns behov av skydd och stöd och samtidigt fokusera på våldsutövaren. Frågan om barns relation till sina föräldrar är dock inte alltid tydligt i strategin. Delvis beror detta på att strategin genomgående använder formuleringen kvinnor och män, inte mammor och pappor⁷, vilket osynliggör de vuxnas roll som föräldrar. Den komplexitet kring relationer mellan föräldrar och barn i familjer där det förekommer våld som verkligheten uppvisar återfinns inte heller i strategin. Exempelvis saknas en genomgående problematisering kring:

- Skillnader i hur våldet mellan de vuxna (typiskt pappas våld mot mamma) respektive mot barnet (pappas och/eller mammas våld mot flickor/pojkar) ser ut
- Våldsamma mäns ansvar som pappor
- Vad det innebär för det gemensamma föräldraskapet att en förälder har varit våldsam mot den andra.

Detta gäller särskilt i avsnitten om vårdnad, boende och umgänge där de komplexa köns- och generationsdimensionerna i dessa situationer inte blir riktigt tydliggjorda.

Ett annat område där barnrättsperspektivet inte blir så synligt är när ansvar för våldet diskuteras i relation till rättssystemet. Barnhusens arbete för att tillförsäkra barnen rättstrygghet, gott bemötande och stöd av rättsväsendet har på många håll visat sig vara en positiv utveckling. Utvärderingar visar dock att frågor om likvärdighet över landet och sätt att säkra konkurrerande perspektiv kring skydd och stöd till barn respektive att effektivisera rättssystemet behöver vidareutvecklas. Utifrån Barnrättighetsutredningens kartläggning och forskning framgår att våldsutsatta barn ibland särbehandlas negativt i förhållande till vuxna, vilket är betydelsefullt att känna till. När det gäller straffrättsprocesser ska barn och ungdomar inte behandlas på samma sätt som vuxna. I beslut kring unga lagöverträdare ska i första hand beaktas vad som bedöms vara till barnets bästa, vilket innebär ett större fokus på rehabilitering och reparativ rättvisa. Den barnrättsliga analysen visar att strategin inte alltid gör skillnad mellan våldsutövare som vuxna män och pojkar som är barn.

⁷ Däremot anges ibland föräldrar (könsneutralt) och på något enstaka ställe ”män som föräldrar”.

Barnrättskommittén har i flera rekommendationer och allmänna kommentarer uppmanat konventionsstaterna att ta fram planer och strategier för specifika aspekter av konventionen. I linje med det rekommenderar kommittén framtagandet av en ram för nationell samordning när det gäller skydd mot alla former av våld, inklusive heltäckande förebyggande åtgärder.

Barnombudsmannen och Barnafrid har också lyft fram förslag om en samlad handlingsplan mot våld mot barn. Det stämmer väl överens med Agenda 2030:s mål om att stoppa allt våld mot barn. En sådan samlad handlingsplan mot våld mot barn saknas i dagsläget i den nationella strategin för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor.

5. UTVECKLINGSOMRÅDEN

5.1. ÅTGÄRDERS RESULTAT

För att följa och analysera i vilken omfattning strategin har realiserats i praktiken är det centralt att undersöka åtgärdernas resultat. Detta har inte varit möjligt att genomföra i denna första uppföljning. Det främsta skälet är metodologiskt eftersom en stor andel slutrapporter levereras efter 2019, men även uppdragets tidsramar har haft en avgörande betydelse. Vår ambition är dock att återkomma till och följa upp och analysera resultaten under 2020/2021.

En annan utmaning rör möjligheten att analysera relationen mellan åtgärder på nationell, regional och lokal nivå, liksom att fånga in åtgärder och resultat som är effekter av olika myndigheters och andra aktörers arbete med jämställdhetsintegrering.

5.2. INDIKATORER

Ett centralt utvecklingsarbete rör en del av de 32 framtagna indikatorerna. För vissa indikatorer kommer vidare analys göras gällande vilka ytterligare nedbrytningar utöver kön och till exempel ålder som bör följas. I en del fall innebär detta vidare analys av redan insamlad statistik, men i en del fall krävs vidare samverkan med ansvariga aktörer mot bakgrund av pågående revidering av datakällan. Mot bakgrund av att det saknas indikatorer för målsättning 4, förbättrad kunskap och metodutveckling, samt för vissa problemområden kommer Jämställdhetsmyndigheten att se över möjligheten att i fortsatt god samverkan med statistikansvariga myndigheter ta fram ytterligare indikatorer.

Ett annat centralt utvecklingsarbete berör möjligheten till att följa och analysera utvecklingen genom att för olika indikatorer ta fram data längre bakåt i tiden. Att ta fram tidsserier, där data finnes, för de 32 indikatorer samt de indikatorer som SCB presenterar för att följa delmål 6 är därmed ett prioriterat arbete för Jämställdhetsmyndigheten.

6. SAMMANFATTANDE RESULTAT OCH SLUTSATSER

Vad kan vi då säga efter denna första uppföljning av den 10-åriga nationella strategin för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor? Som vi lyfte i inledningen har vi valt att kalla uppföljningen för Arbete pågår för att understryka just detta, men också för att uppföljningen synliggör inom vilka områden arbete pågår, vilka aktörer som är involverade och vilka målgrupper som främst är berörda. Att arbete kvarstår är måhända en självklarhet, men uppföljningen synliggör även detta.

6.1.1. Resultat och slutsatser rörande åtgärder:

- Drygt 200 åtgärder har identifierats perioden 2017-2019. Dessa berör 46 myndigheter, SKR, ett antal statliga utredningar och involverar även andra aktörer. Åtgärderna fördelar sig relativt jämt mellan målsättning
 1. Ett utökat och verkningsfullt förebyggande arbete mot våld (28%)
 2. Förbättrad upptäckt av våld och starkare skydd och stöd för våldsutsatta kvinnor och barn (27 %)
 4. Förbättrad kunskap och metodutveckling. (29%)

Målsättning 3, effektivare brottsbekämpning, har färre åtgärder (16 %)
- Kunskaps- och metodutveckling samt utbildning är en väsentlig del av arbetet utifrån strategin inom alla målsättningar. 66 % av samtliga åtgärder bedöms innehålla inslag av målsättning 4, förbättrad kunskap och metodutveckling. Även det våldsförebyggande arbetet beskrivs som en central aspekt av samtliga fyra målsättningar. Kartläggningen visar att den våldsförebyggande aspekten finns närvarande i majoriteten av åtgärderna inom målsättningarna 2 (86%) nästan en tredjedel av åtgärderna i målsättning 4 (29%), medan andelen är betydligt lägre för målsättning 3 (16%).

- De minst frekventa åtgärderna i materialet är de som kan relateras till målsättning 3, effektivare brottsbekämpning (16%). Intressant att notera är även att ingen av åtgärderna under denna målsättning innehåller utgångspunkterna om funktionshinderperspektiv och större uppmärksamhet på flickors och unga kvinnors utsatthet för våld.
- De nio utgångspunkterna finns representerade i olika grad under samtliga fyra målsättningar. Den utgångspunkt som behandlar barnets rätt och barnets bästa är den mest förekommande där drygt 40 procent av åtgärderna har någon typ av barnperspektiv. Kartläggningen visar också att nästan 90% av åtgärderna saknar utgångspunkten större uppmärksamhet på flickors och unga kvinnors utsatthet för våld, drygt 85% av åtgärderna saknar ett funktionshinderperspektiv, över 80 procent saknar utgångspunkten våld ska förebyggas med fokus på våldsutövare och maskulinitetsnormer samt ett HBTQ-perspektiv. Därtill saknar drygt 75% av åtgärderna ett hedersperspektiv.
- I relation till målsättning 3, effektivare brottsbekämpning, är det också viktigt att lyfta att både den barnrättsliga analysen och analysen av indikatorerna sätter fokus på rättsprocessen. I den barnrättsliga analysen av strategin uppmärksammas att det finns ett utvecklingsbehov kring barns rättigheter under rättsprocessen. Det saknas dock indikatorer som specifikt kan följa handläggningstider, bemötandet samt stöd till brottsoffer under rättsprocessen. Samtidigt har flera åtgärder som relaterar till att förbättra situationen för barn som brottsoffer initierats under perioden.

6.1.2. Resultat slutsatser rörande indikatorer

- På uppdrag av regeringen föreslog Socialstyrelsen, efter ett omfattande arbete, 75 indikatorer för att följa upp strategins fyra målsättningar. En genomgång och analys av dessa har resulterat i att Jämställdhetsmyndigheten beslutat följa och att ta fram data kring 32 av dem till denna första uppföljning. De indikatorer (6) som tagits fram i anslutning till den första målsättningen rör främst elevers uppfattningar om skolan samt normer och attityder bland unga. De indikatorer (14) som tagits fram i anslutning till den andra målsättningen rör i stor utsträckning självrapporterad utsatthet för våld i undersökningar samt skydd och stödinsatser inom socialtjänsten. De indikatorer (12) som tagits fram gällande den tredje målsättningen berör personupplärings- eller lagföringsprocent. De indikatorer som föreslogs för målsättning 4 har Jämställdhetsmyndigheten valt att inte ta fram. Detta relaterat till en osäkerhet kring indikatorerna.

- Det innebär att det i dagsläget saknas indikatorer avseende kunskap och metodutveckling generellt, våldsförebyggande arbete riktat till föräldrar, indikatorer avseende prostitution och människohandel för sexuella ändamål samt hedersrelaterat våld och förtryck specifikt, och indikatorer som möjliggör att handläggningstider, bemötande eller stöd till brottsoffer under rättsprocessen specifikt kan följas. Dessutom är det viktigt att notera att ekonomiskt våld är svårt att följa, samt att endast 3 av de 32 framtagna indikatorerna i dagsläget går att bryta ner utifrån funktionsnedsättning.
- Mot bakgrund av att strategin började gälla 2017 och att de framtagna indikatorerna ännu bygger på få mättillfällen går det inte att dra några långtgående slutsatser utifrån statistiken. Datan redovisas dock i delrapport 2 i uppföljningen.

6.1.3. Resultat och slutsatser av barnrättsanalysen

- I strategin anges att barnrättsperspektivet är en utgångspunkt. Strategin har även ett genomgående genusperspektiv när det gäller våld mot barn, vilket även Barnrättskommittén betonar som viktigt. En barnrättslig analys av strategin visar dock att barnrättsperspektivet inte är explicit synligt i alla delar av strategin.
- Det är inte tydligt att normer som är länkade till våld och maskulinitet inte enbart begränsar flickors rättigheter utan även pojkars tillgång till viktiga rättigheter. Barns situation tydliggörs inte specifikt i alla former av våld, exempelvis kan barn i människohandel och barns utsatthet på nätet behöva uppmärksammas särskilt.
- Forskning visar att barn och unga med funktionsnedsättning löper 3-5 gånger högre risk att utsättas för någon form av våld än barn utan funktionsnedsättningar. Detta är något som strategin inte fullt ut beaktar.
- Den komplexitet kring relationer mellan föräldrar och barn i familjer där det förekommer våld som verkligheten uppvisar återspeglas inte i strategin. Exempelvis saknas en genomgående problematisering kring: skillnader i hur våldet mellan de vuxna (typiskt pappas våld mot mamma) respektive mot barnet (pappas och/eller mammas våld mot flickor/pojkar) ser ut; våldsamma mäns ansvar som pappor; vad det innebär för det gemensamma föräldraskapet att pappa tex har misshandlat mamma.

- Ett annat område där barnrättsperspektivet inte blir så synligt är när ansvar för våldet diskuteras i relation till rättssystemet. Barnhusens arbete för att tillförsäkra barnen rättstrygghet, gott bemötande och stöd av rättsväsendet har på visat sig vara en positiv utveckling. Utvärderingar konstaterar dock att frågor om likvärdighet över landet och sätt att säkra konkurrerande perspektiv kring skydd och stöd till barn respektive att effektivisera rättssystemet behöver vidareutvecklas.
- Barnrättskommittén har i flera rekommendationer och allmänna kommentarer uppmanat konventionsstaterna att ta fram planer och strategier för specifika aspekter av konventionen. I linje med det rekommenderar kommittén framtagandet av en ram för nationell samordning när det gäller skydd mot alla former av våld, inklusive heltäckande förebyggande åtgärder. Barnombudsmannen och Barnafrid har också lyft fram förslag om en samlad handlingsplan mot våld mot barn. Det stämmer väl överens med Agenda 2030:s mål om att stoppa allt våld mot barn. En sådan samlad handlingsplan mot våld mot barn saknas i dagsläget i den nationella strategin för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor.

Box 73, 424 22 Angered
Besöksadress: Angereds torg 9
Tel: 031-392 90 00
www.jamstalldhetsmyndigheten.se

**JÄMSTÄLLDHETS
MYNDIGHETEN**